

**2011 DİL - ANLATIM VE TÜRK EDEBİYATI DERSLERİ İLE 2018 TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI VE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç. Dr. Mehrali CALP*

Fatih ASLAN**

ÖZ

2005 yılında Türk Dili ve Edebiyatı dersi ile ilgili iki yeni öğretim programı hazırlanmıştır. Bunlar, Dil ve Anlatım Programı ile Türk Edebiyatı Programı olarak ayrı ayrı adlandırılmıştır. Dil ve Anlatım Programı ve Türk Edebiyatı Programları farklı hazırlanmış ve ders kitapları bunlara göre yazılmıştır. 2005-2006 eğitim öğretim yılında uygulanan ve 2011 yılında yeniden gözden geçirilen bu program, 2015 yılında tekrar değiştirilmiştir.

Bu araştırma, 2011 yılında uygulamaya sokulan "Dil ve Anlatım", "Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı" (eski programlar) ile 2018 yılında uygulamaya sokulan "Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı"nı (yeni program) *vizyon ve amaçlar, esas aldıkları yaklaşım, kazanımlar ve üniteler, araç-gereçler-kaynaklar, ölçme ve değerlendirme* bakımlardan karşılaştırarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışma nitel bir araştırma olup veriler doküman analizi tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın ana maddesi, MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan 2011 Ortaöğretim Türk Edebiyatı ve Dil-Anlatım Dersleri Programı ile 2018 Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programının ilgili tüm basılı kaynakları oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda Türk Dili ve Edebiyat Dersleri Programının 2017-2018 Eğitim Öğretim yılında 9. ve 10. sınıflar için birleştirilerek verildiği, 11. ve 12. sınıfların ise 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı içerisinde birleştirileceği tespit edilmiştir.

Hazırlanan bu çalışmada 2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programları karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir. Her iki programın hedeflerinin genel olarak aynı olduğu görülmüştür. Hem 2011 programlarında vurgulanan dil ve edebiyatın işlevi hem de 2018 programında vurgulanan Türk Dili ve Edebiyatının işlevi benzerlikler göstermektedir.

2011 Dil Anlatım Programı ile Türk Edebiyatı Programı Öğretim Programları; (1) dinleme, (2) konuşma, (3) okuma, (4) yazma, (5) görsel okuma ve görsel sunudan oluşan beş öğrenme alanı üzerine yapılandırılmışken, 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı öğretim programında öğrenme alanları (1) sözlü iletişim, (2) okuma, (3) yazma olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir.

2018 programında dil ve edebiyat eğitimi tür odaklı ele alınmış, dil ve edebiyat eğitimi birbirini destekleyecek şekilde düşünülmüştür. 2011 programlarının öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir yaklaşım ile hazırlandığı görülmektedir. 2018 programının ise tür odaklı ve

*Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Ağrı-Türkiye
mcalp@agri.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-2261-4893

** Ağrı Doğa Koleji, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, konuktepe@hotmail.com,
Orcid ID: 0000-0003-2386-2204

beceri merkezli bir yaklaşımla hazırlandığını ifade etmek mümkündür. Öğrenme öğretme süreci değer odaklı ele alınmıştır.

Yapılan çalışmanın programlar arasındaki farklılıkların anlaşılması ve değişikliklerin ortaya çıkarılması bakımından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programı, edebiyat, dil, program geliştirme, program değerlendirme.

THE COMPARISON AND EVALUATION OF 2011 LANGUAGE – EXPRESSION AND TURKISH LITERATURE COURSES AND 2018 TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE CURRICULUMS

ABSTRACT

In 2005, two new curricula on Turkish Language and Literature were prepared. This course was separately named as Language and Expression and Turkish Literature. Language and Expression Program and Turkish Literature programs are prepared differently and textbooks are written accordingly. The program, which was implemented in the 2005-2006 academic year and reviewed in 2011, was revised in 2015.

This research aims to reveal similarities and differences of Language and Expression which was put into practice in 2011, Turkish Literature Course Curriculum (old programs) and the Turkish Language and Literature Course Curriculum (new program) which was put into practice in 2018 by comparing them in terms of the vision and objectives, the approaches on which they are based, acquirements and units, equipment's and sources, and measurement and evaluation. This study is a qualitative study and the data were obtained by document analysis technique. The main article of the study consists of 2011 Secondary Education Turkish Literature and Language-Expression Courses Program prepared by Ministry of National Education Board of Education and all the printed sources of 2018 Secondary Education Turkish Language and Literature Course Program. As a result of the study, it has been determined that the Turkish Language and Literature Course Programs were combined in the 9th and 10th grades in the 2017-2018 Academic Year, and that will be done so for the 11th and 12th grades in the 2018-2019 Academic Year.

2011 Language Teaching Program and Turkish Literature Program Curriculum: based on (1) listening, (2) speaking, (3) reading, (4) writing, (5) visual reading and visual presentation. The areas of learning in the 2018 Turkish Language and Literature Program are: (1) oral communication, (2) reading, and (3) writing.

In 2018, language and literature education was handled with a focus on language and literature education. It has seen that 2011 programs are prepared with a student-centered and constructivist approach. It is possible to state that the 2018 program was prepared with a kind-oriented and skill-centered approach. The learning teaching process is considered value-oriented.

It is thought that the study will contribute to the literature in terms of understanding the differences between the programs and revealing the changes.

Keywords: Curriculum, literature, language, program development, program evaluation.

1. Giriş

Yakın zamana kadar konular listesi anlamında “müfredat programı” kelimeleriyle karşılanan program kavramı, eğitim bilimlerindeki gelişmeler ışığında Batıdaki “curriculum” karşılığı olarak yeni ve farklı bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Programlar ulaşılabilecek hedefleri, bu hedeflere ulaşabilmek için tercih edilecek ve belli prensiplere göre düzenlenecek içeriği/öğrenme durumlarını, uygulanacak metodu, kitap, araç ve teçhizatı ve hedeflere ne dereceye kadar ulaşılabileceğini belirten değerlendirme ölçütlerini kapsar.

Bir program yalnızca ders konularını ve zamanlarını belirten bir liste değildir. Program, eğitimin belli başlı amaçlarını, öğrenimle çocuğa ne gibi bilgiler verilmesi gerektiğini, uygulanacak öğretim yöntemlerini ve öğretimin düzenlenmesini de belirlemelidir. Başka bir ifadeyle, bir program hem eğitsel amaçları hem de bu amaçlara ulaşılmasını sağlayacak vasıta ve tekniklerin tümünü içine almalıdır. (Doğan, 1972)

Öğretim Programı, eğitim programında gösterilen hedeflerin gerçekleşebilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, fizikî imkânlar, ders malzemeleri gibi unsurları kapsayan bir bütündür. Diğer bir anlatımla öğretim programı, okulda ya da okul dışında bireye kazandırılması plânlanan derslerin öğretimi ile ilgili tüm etkinliklerin kapsandığı yaşantılar dizisidir.

TDK (Türk Dil Kurumu), programı, “Yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı.” (TDK, 2005) olarak tanımlamıştır. Girgin (2011) ise öğretim programını eğitim-öğretim çalışmaları kapsamında bir dersle ilgili faaliyetlerin öğrenme ve öğretme süreci içerisinde, nelerin, niçin ve nasıl yer alacağına ışık tutan bir süreç olarak tanımlamıştır. Bu nedenle programlar, eğitim ve öğretimin temelini oluşturması ve bu faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini göstermesi bakımından önemlidir (Melanlıoğlu, 2008). Kısaca eğitim niteliği yürürlükte olan programın verimliliğine bağlıdır (Girgin, 2011). Bu amaçla okullarda uygulanan eğitim programları Türk Milli Eğitimi’nin bütün amaçlarını gerçekleştirecek şekilde yapılandırılmalı ve dünyada eğitim alanında meydana gelen gelişmeler ışığında kendi kültür ve medeniyetimizle birleştirilerek geliştirilmelidir (Altunkaya, 2010).

Eğitim Programlarının Geliştirilmesi

Program geliştirme en genel anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir. Eğitim öğretim etkinliklerinin dayandığı programlar MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından paydaşların katkı ve katılımları da sağlanarak düzenlenmekte, süreç içerisinde yeniden ele alınarak geliştirilmektedir. Öğretim programlarının toplumdaki değişme ve ilerlemelere paralel olarak geliştirilmesi kaçınılmazdır. Türk toplumunun ihtiyaçları ve sosyal yapısı ile okullara gelen öğrencilerin özellikleri ve ihtiyaçları değiştikçe, her seviyedeki okul programları için belirlenen amaçların da buna uygun olarak değişmesi gerekir.

Toplum gibi eğitim de durağan değildir. İlerlemek, değişmek ve gelişmek zorundadır. Bunun için program geliştirme çalışmaları yapılmakta, çağı yakalayabilecek

kuşaklar yetiştirmek için programlar düzenlenmektedir. Eğitimde istediği seviyeyi PISA gibi uluslararası ölçme faaliyetlerinde bir türlü yakalayamayan ülkelerden biri olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Mesleki Yeterlilik Kurumu'yla "Türkiye Yeterlilik Çerçevesi"ni güncellemekte ve Millî Eğitim Bakanlığı nezdinde öğretim programlarını yenilemek ve güncelleştirmek için çalışmalar yapmaktadır. 2018 yılında Talim Terbiye Kurulu tarafından güncellenen öğretim programları bu çabanın bir ürünü olarak yürürlüğe girmiştir. (Söylemez, 2018).

Günümüzde bilim, teknoloji ve iletişim alanlarındaki baş döndürücü gelişmeler, program geliştirme çalışmalarının sürekli olmasını, araştırma ve geliştirme çalışmalarının kesintisiz yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Demirel, 2004). Bu nedenle eğitim programları, nitelikli, eğitilmiş insan gücünü, toplumun ihtiyaçlarına uygun biçimde ve istenilen kalitede yetiştirebilmek için, belirli aralıklarla, tarafsız olarak gözden geçirilmeli ve programda gerekli değişiklikler yapılmalıdır (Girgin, 2011).

Eğitimde niteliğin geliştirilmesi, eğitim kurumlarının en önemli görevleri olmuştur. Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında tüm eğitim etkinlikleri önceden hazırlanan bir program çerçevesinde yürütülür. Öğrenciye hangi davranışların nasıl kazandırılacağı eğitim öğretim kurumlarının programlarında yer alır. Bu nedenle eğitimin niteliği büyük ölçüde uygulanan programa bağlıdır. Eğitimin niteliğinin artması, uygulanan programların aksaklık ve eksikliklerinin giderilmesine, toplumdaki ve bilim alanlarındaki değişmelere göre yeniden düzenlenmesine, diğer bir deyişle, programların geliştirilmesine bağlıdır.

Malzemesi dil olan edebiyatın veya edebi eserin, toplumların kültürel zenginliklerini sonraki nesillere aktarması bakımından üstlendiği rol oldukça önemlidir. Bu açıdan ortaöğretimde Türk Dili ve Edebiyatı dersi, kültürün taşıyıcısı olarak geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe önemli bir işleve sahip olmuştur.

Hazırlanan Türk Dili ve Edebiyat Dersi Öğretim Programını sağlıklı biçimde değerlendirebilmek için daha önce hazırlanan programlar hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. "Liselerde okutulan; ilk ve ortaokuldaki ana dili eğitiminin gelişmiş bir devamı niteliğindeki Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğrencilerin dil zevkini, bilgisini geliştirmek; onların ifade gücünü artırmak önem arz etmektedir. Bundan dolayıdır ki Cumhuriyet tarihi boyunca, her yeni Türk Dili ve Edebiyatı (Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı) Öğretim Programı Türkçeyi daha iyi kavratmak iddiasıyla yürürlüğe girmiştir." (Erdem ve Topbaş, 2017).

Cumhuriyetin başlangıcından günümüze kadar 1924, 1927, 1929, 1934, 1938, 1942, 1949, 1952, 1954, 1957, 1976, 1991, 1995, 2005 ve şu an uygulanmakta olan 2017 Türk Dili ve Edebiyatı dersi için programlar hazırlanmıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren ise 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı uygulanmaya başlanacaktır.

1949 Programı'ndan itibaren Türk Dili ve Edebiyatı olarak adlandırılan bu disiplin, 2005 yılında iki farklı ders ve programı karşılayacak şekilde düzenlenmiştir. Öğrenci merkezli ve yapılandırmacı yaklaşım esaslı bu program, eğitimdeki yeni gelişmeleri, yaklaşımları temel alarak hazırlanmıştır. 2005 yılında yapılan ve "hareket noktası, ilköğretimi bitiren öğrencilerin dili kullanma becerisi kazanarak zamanın

ihtiyaçlarına cevap verebilecek aydın kişiler durumuna gelebilmelerini sağlamak” olan Dil ve Anlatım Programı ve “öğrencilerin her düzeydeki dil göstergelerinin nerede, niçin, nasıl ve neden kullanıldığını kavrayabilecek bir anlayışa ulaşmalarını sağlamayı amaçlayan Türk Edebiyatı Öğretim Programı ile Türk eğitim sisteminde köklü değişikliklere gidilmiştir (MEB, 2011b, s 1). 2011’de yenilenen fakat 2005’in devamı niteliğinde olan öğretim programı, 2015 yılında tekrar değiştirilmiş ve Türk Dili ve Edebiyatı dersi olarak 2015-2016 eğitim öğretim yılında 9. sınıflardan başlamak suretiyle kademeli olarak uygulanmaya konulmuştur. 2018’de hazırlanan öğretim programı bütün sınıflarda (9. 10. 11. ve 12.) Türk Dili ve Edebiyatı dersi olarak 2018-2019 eğitim öğretim yılında uygulanacaktır.

Çalışmanın amacı

Bu çalışma, 2011 Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile 2018 Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programını vizyon ve amaçlar, esas aldıkları yaklaşım, kazanımlar ve üniteler, araç-gereçler-kaynaklar, ölçme ve değerlendirme açısından karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

2011 Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programları ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı;

1. Vizyon ve amaçlar bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?
2. Esas aldıkları yaklaşım bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?
3. Kazanımlar bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?
4. Ünitelerin ad ve sayıları bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?
5. Araç gereçler ve kaynaklar bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?
6. Ölçme ve değerlendirme bakımından benzerlik ve farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

Çalışma nitel araştırma yöntemine göre gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; sosyal olguları bağlı oldukları ve içinde yer aldıkları ortamda doğal görünüşleriyle gözlem, görüşme ya da belgeleri değerlendirmek yoluyla bilgi edinme ve bu bilgileri analiz ederek kuram geliştirme olarak tanımlanabilir (Özdemir, 2010). Nitel araştırmaların, literatürde sık sık sözü edilen altı özelliği vardır: (1) doğal ortama duyarlılık, (2) araştırmacının katılımcı rolü, (3) bütüncül yaklaşım, (4) algıların ortaya konması, (5) araştırma deseninde esneklik, (6) tümevarıma dayalı analiz.

Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan üç tür bilgi toplama yöntemi vardır: Görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi. Bu araştırmada doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Araştırma problemi hakkında geniş bir zaman dilimine dayalı analizi olanaklı kılması, çeşitli yazılı materyallere ulaşma yoluyla geniş bir örneklem oluşturulması, verilerin araştırmacı tarafından değil de birey tarafından özgün bir biçimde kaydedilmesi bakımından

üstündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008:187-190). Diğer yandan materyalin hazır olması, veri toplama sürecini, araştırmacının öznelliğinden kurtarır (Mayring, 2000: 36-37).

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yolu ile analiz edilmiştir. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen kavramsal çerçeve veya temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Betimsel analiz 4 aşamadan oluşur: Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

2.1. Çalışma Grubu / Ana Madde

Çalışma, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının Özel İhtisas Komisyonu tarafından 2011'de hazırlanan Türk Edebiyatı ve Dil ve Anlatım derslerinin Öğretim Programları ile ve yine Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan; değişiklik, ekleme ve düzeltmelerle birlikte son hâli 2018 yılında verilen Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı (9.10.11.ve 12. Sınıflar) üzerinde yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Veriler Öğretim Programları üzerinde yapılan inceleme yoluyla elde edilmiş ve programın yapısı dikkate alınarak düzenlenmiştir. Bunlar (1) vizyon ve amaçlar, (2) esas aldıkları yaklaşım, (3) kazanımlar, (4) üniteler, (5) araç-gereçler-kaynaklar ve (6) ölçme ve değerlendirmedir.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada; Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım ile Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Öğretim Programları ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler düzenli olarak not alınmış ve değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda, bu veriler benzerlik ve farklılık ölçütlerine göre karşılaştırılmış, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3. Bulgular

2011 Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı arasındaki farklılıklar, vizyon ve amaçlar, esas aldıkları yaklaşım, kazanımlar ve üniteler, araç-gereçler-kaynaklar, ölçme ve değerlendirme bakımından karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

3.1. Vizyon ve Amaçlar Açısından Benzerlik ve Farklılık

2011 Dil ve Anlatım Öğretim Programında:

Dil ve Anlatım Programına yönelik MEB Talim ve Terbiye Kurulu hazırladığı Dil ve Anlatım Programının vizyon ve genel amaçlar başlığında "*dili kullanmanın, bilgiden çok beceriye dayandığı*" ifade edilmiş, ayrıca dili kullanma becerisi kavramına da vurgu yapılmıştır

Bu derste öğrencilerin kazandıkları dil becerileri ile kendilerini her düzeyde sözlü ve yazılı olarak iyi, doğru ve güzel ifade etmeleri; her türlü Türkçe metni doğru anlayıp yorumlayabilme alışkanlığı kazanmaları hedeflenmiştir. Sözü edilen beceriler, öğrencilerin kültür alanı (tinsel alan) ile ilişkilerini düzenlemelerini ve geliştirmelerini de sağlayacaktır.

“Dil ve Anlatım Programının hareket noktası, dili kullanmanın, bilgiden çok beceriye dayandığı gerçeğidir. Dili kullanma becerisinin insanın her türlü etkinliğinde önemli rolü olduğu bilinmektedir çünkü insan, kültür alanını ana diline göre ve ana dilinin imkânlarıyla şekillendirir, kendini ve dünyayı dil aracılığıyla anlamlandırır.

Programın hareket noktası da ilköğretimi bitiren öğrencilerin, dili kullanma becerisi kazanarak zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilecek aydın kişiler durumuna gelebilmelerini sağlamaktır.” (MEB, 2011a, s. 6)

Dil ve Anlatım Programının yukarıda belirtilen hususları gerçekleştirmeye yönelik genel amaçları aşağıdaki Tablo 1’de sıralanmıştır.

2011 Türk Edebiyatı Öğretim Programında:

2011 Türk Edebiyatı Programına yönelik MEB Talim ve Terbiye Kurulu hazırladığı Türk Edebiyatı Programının vizyon ve genel amaçlarını ise *“her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen; yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenekle ilişkisi bakımlarından inceleyip çözümleyen ve yorumlayabilen; benzer ve farklı metinleri birbiriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirmek.”* şeklinde ifade etmiştir.

“Bu programda; ilköğretim okulunu bitirmiş, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen öğrencilerin düzeyleri hareket noktası alınmıştır. Orta öğretimde dört yıl boyunca okutulan Türk edebiyatı dersiyle; özel uzmanlık alanı istemeyen her türlü metni, yazıldığı dönemin zihniyetiyle ilişkilendirerek anlayıp değerlendirebilen; başta sanat metinleri olmak üzere, yine her türlü metni zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, anlam ve gelenekle ilişkisi bakımlarından inceleyip çözümleyen ve yorumlayabilen; benzer ve farklı metinleri birbiriyle karşılaştırıp bunlardan sonuçlar çıkarabilen öğrenciler yetiştirilmek istenmiştir. Ayrıca öğrencilere edebî metinler aracılığıyla estetik zevk kazandırmak hedeflenmiştir. Onların, tarihî akış içinde Türk kültürünü, düşüncesini ve zevkini metinlerde belirlemeleri; bunların edebî metinlerle nasıl ifade edildiğini sezmeleri; mahallî ve yerli olandan evrensel olana açılabilir bilgi ve becerileri kazanmaları amaçlanmıştır.” (MEB, 2011a, s. 6)

Türk Edebiyatı Programının yukarıda belirtilen hususları gerçekleştirmeye yönelik genel amaçları aşağıdaki Tablo 1’de sıralanmıştır.

Tablo 1: 2011 Öğretim Programının Amaçları

2011 Öğretim Programının Amaçları	
Dil ve Anlatım	Türk Edebiyatı
<p>Genel Amaçlar</p> <p><i>Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin;</i></p> <p><i>1. Dilin insan ve toplum hayatındaki rolünü ve önemini kavramaları,</i></p>	<p>Genel Amaçlar</p> <p><i>Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programıyla öğrencilerin;</i></p> <p><i>1. Edebiyatın kültürel ve tarihî olandan hareketle dille gerçekleşen bir güzel sanat etkinliği olduğunu kavramaları,</i></p>

<p>2. Dil-kültür ilişkisini kavramaları,</p> <p>3. İletişim aracı olarak dilin işlevlerini kavramaları,</p> <p>4. Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yeteneği kazanmaları,</p> <p>5. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini kavramaları,</p> <p>6. Kelime, cümle ve metin düzeylerinde dil-anlam ilişkisini kavramaları,</p> <p>7. Günlük hayatın ihtiyaçlarını karşılayacak yazma ve konuşma becerilerini kazanmaları,</p> <p>8. Metin ve metin parçalarını doğru ve güzel okuma, doğru anlama ve yorumlama becerileri kavramaları,</p> <p>9. Anlatım türlerinin özelliklerini kavramaları,</p> <p>10. Her anlatım türünde yazma becerisi kazanmaları,</p> <p>11. Metin türlerinin özelliklerini kavramaları,</p> <p>12. Dinlediklerini ve okuduklarını doğru inceleme ve anlama becerisi kazanmaları,</p> <p>13. Türkçenin kendine özgü ses, yapı ve anlam özelliklerini metinler çevresinde kavramaları,</p> <p>14. Dil bilgisi kurallarını; ses, kelime, kelime grubu, cümle ve metin düzeylerinde doğru uygulama becerisi kazanmaları,</p> <p>15. Sanat metinlerini anlama, inceleme ve değerlendirme becerisi kazanmaları,</p> <p>16. Tartışma, değerlendirme becerisi kazanmaları,</p> <p>17. Türkçenin köklü bir dil ailesinden geldiği bilincini kazanmaları,</p>	<p>2. Edebî eser ve metinlerin, ortaya çıktıkları dönemi, güzel sanatlara özgü duyarlılıkla zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım bakımlarından temsil ettiklerini sezmeleri,</p> <p>3. Edebî metinleri yapı, tema, dil, anlatım ve anlam bakımından yazıldıkları dönemin zihniyetiyle ilişkilendirmeleri,</p> <p>4. Ulusal ve evrensel değerlerin, sanat eseri olan edebî metinlerde zenginleşerek varlıklarını nasıl sürdürdüklerini kavramaları,</p> <p>5. Türkçenin, tarihî akış içinde yaşanan medeniyet daireleri çevresinde nasıl zenginleştiğini ve edebiyat dili hâline geldiğini kavramaları,</p> <p>6. Toplumsal hayatın ve her türlü bireysel değerlerin edebî metinlere nasıl yansıdığını belirlemeleri,</p> <p>7. Türkçenin, Türk ulusunun kimliği olduğunu benimsemeleri,</p> <p>8. Yeni düşünceler üretebilme yeteneğini geliştirmeleri,</p> <p>9. Okuma zevki ve alışkanlığını geliştirmeleri,</p> <p>10. Araştırma, tartışma, anlama, değerlendirme ve yorumlama yeteneklerini geliştirmeleri,</p> <p>11. Öğrencilerin sanat zevki ve anlayışlarını geliştirmeleri,</p> <p>12. Dille gerçekleştirilen sanat etkinliklerini anlayabilecek zevk ve bilgi birikimini kazanmaları,</p> <p>13. Dil ve edebiyat ilişkisini kavramaları,</p> <p>14. Edebiyat ile diğer çalışma alanları ve bilim dalları arasındaki ilişkiyi kavramaları,</p> <p>15. Zamanın akışına paralel olarak -en eski dönemden bugüne- Türk yaşama tarzını, düşüncesini, dil zevkini ve kültür hayatına özgü gelişmeleri edebî metinler çevresinde değerlendirmeleri,</p> <p>16. Edebî metinlerden hareketle Türk</p>
---	--

<p>18. Türk diliyle edebî zevk ve estetik değerler taşıyan eserler verildiğini kavramaları,</p> <p>19. Türkçenin millî birlik ve bütünlüğümüzün vazgeçilmez unsurlarının başında geldiğini benimsemeleri,</p> <p>20. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma faaliyetlerinde Türkçenin yazım kurallarına, söyleyiş özelliklerine ve inceliklerine özen göstermeleri,</p> <p>21. Dinlediklerini, okuduklarını, anladıklarını, düşündüklerini söz ve yazıyla planlı, etkili, akıcı, anlaşılır biçimde ifade edebilmeleri,</p> <p>22. Konuşurken ve yazarken anlatım kurallarına uymalarını sağlamaları,</p> <p>23. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları amaçlanmaktadır. (MEB, 2011a, s. 7)</p>	<p>kültür hayatının, tarihinin ve edebiyatının birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramaları,</p> <p>17. Edebî metinlerin zamanın getirdiği değişmelerle zenginleştiğini ve geliştiğini kavramaları,</p> <p>18. Edebî eserler çevresinde Türk insanının kültür, anlayış ve zevk bakımından gelişim sürecini kavramaları,</p> <p>19. Öğrencilerin; kazandıkları yöntem ve dikkatle karşılaştıkları her türlü yazılı ve sözlü metni anlamaları, değerlendirmeleri ve yorumlamaları,</p> <p>20. Başta sanat metinleri olmak üzere her türlü metinde ulusal ve evrensel kültür, düşünce ve zevk öğelerini belirlemek; bunlar arasındaki ilişkiyi kavramaları,</p> <p>21. Her türlü insan etkinliğinin edebî eserlerde, sanata has duyarlılıkla dile getirilerek değerlendirildiğini kavramaları,</p> <p>22. Öğrencilerin Türk ulusunun yaşadığı medeniyet daireleri ile Türk edebiyatının dönemlerini bugünden geçmişe yönelik bir dikkatle değerlendirip yorumlayacak düzeye ulaşmaları amaçlanmaktadır. (MEB, 2011b, s 3).</p>
--	---

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında:

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programında öğretim programlarıyla ilgili amaçlar farklı bir başlıkta dile getirilmiştir. Buna göre:

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Programına yönelik MEB Talim ve Terbiye Kurulunun hazırladığı Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının vizyon ve özel amaçları şu şekilde ifade etmiştir:

Tablo 2: 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının amaçları

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının amaçları
<i>Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi,</i>

ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek

2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak

4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak. (MEB, 2018, s. 4-5)

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının amaçları yukarıdaki şekilde ifade edildikten sonra, özel amaçların gerçekleştirilmesi de aşağıdaki şekilde ele alınmıştır.

Tablo 3: Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Özel Amaçları

Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Özel Amaçları
<p><i>Bu programla öğrencilerin;</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Edebiyatın doğasını, işlevini, birey ve toplum için önemini kavramaları,</i> <i>2. Edebî metinler aracılığıyla Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi tanımaları,</i> <i>3. Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamaları,</i> <i>4. Dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları,</i> <i>5. Metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini</i>

geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları,

6. Çeşitli kaynaklardan elde ettikleri bilgileri, soruları cevaplamak, çözüm önerileri üretmek, bulgularını paylaşmak vb. amaçlar için analiz etmeleri ve değerlendirmeleri amaçlanmaktadır.

Her iki programın vizyonu ayrı ayrı incelendiğinde genel olarak hedeflerin aynı olduğu görülmüştür. Hem 2011 programlarında vurgulanan dil ve edebiyatın işlevi hem de 2018 programında vurgulanan Türk Dili ve Edebiyatının işlevi benzerlikler göstermektedir. Edebiyatın ve dilin, kültürel varlığın devamındaki rolü ile bir sonraki kuşağa bunun aktarımının edebi eserlerle olacağı her iki programın ortak özelliği olarak görülmektedir. 2011 dil ve anlatım programının dil üzerinde yoğunlaştığını ve buna bağlı olarak; dil-kültür ilişkisi, dilin toplum hayatındaki yeri ve önemi, dili doğru ve güzel kullanma vb. unsurlar üzerinde durduğunu söylemek mümkündür. Aynı şekilde 2011 Türk Edebiyatı programında ise edebi eserin; toplumun aynası olması, sanat değeri taşıması, tarih ve kültür açısından önemli olması, dil ile yapılan bir sanat olması vb. unsurlar üzerine vurgu yapmaya çalışıldığını söylemek mümkündür.

Dil ve edebiyattaki değişimler genellikle bir arada gerçekleşir. Dil bilgisi ile edebiyat birbiriyle sıkı bir ilişki içinde olduğu, bir bütün oluşturduğu için yeni müfredatta Türk Dili ve Edebiyatı tek bir ders olarak ortaya konulmuştur. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programında, bu dersin “Türk Dili ve Edebiyatı” olarak birleştirildiği ve programın buna yönelik hazırlandığını ifade etmek gerekir. Bu programda dil ve edebiyat vizyonu her aşamanın birbirini tamamlayan ve bir sonraki aşamaya öğrenciyi hazırlayan bir yaklaşıma sahip olduğu görülmektedir.

2018 programında dil ve edebiyat eğitimi tür odaklı ele alınmış, dil ve edebiyat eğitimi birbirini destekleyecek şekilde düşünülmüştür. Ayrıca “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek, ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip bireyler olmalarını sağlamak, millî ve manevî değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak programda vurgulanan unsurlar arasında yer almaktadır. Yeni programın vizyonu daha öz ve kısa olmakla beraber, bilgi teknolojilerini bilinçli kullanabilen, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen bireylerin yetiştirilmesi de hedeflenmiştir.

3. 2. Programların Esas Aldıkları Yaklaşım Bakımından Benzerlik ve Farklılık

Öğrencilerin ne öğrendikleri, nasıl öğrendikleriyle yakından ilişkilidir. Bu bakımdan öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılması sürecinin etkili ve verimli bir şekilde planlanması ve yönetilmesi oldukça önemlidir. Programların esas aldıkları yaklaşımlara baktığımızda:

2011 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programlarının öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir yaklaşım ile hazırlandığını görmekteyiz. 2018 Türk Dili ve Edebiyatı

Öğretim Programının ise tür odaklı ve beceri merkezli bir yaklaşımla hazırlandığını ifade etmek mümkündür. Bu yönüyle Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında metinleri anlama, çözümlenme, değerlendirme ve bunlardan yola çıkarak yeni ürünler ortaya koymayı esas alan bir yaklaşım benimsenmiştir. Her iki programın ortak yönlerinden birisinin, öğrenciyi merkeze alan bir yaklaşıma sahip olduğunu, dolayısıyla öğrencinin birikim, beceri ve gelişimini göz önünde bulundurarak anlama, anlamlandırma, değerlendirme yeteneklerini geliştirmeyi esas aldığını söyleyebiliriz.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında edebî metni merkeze alan ve dönemden metne değil, metinden döneme giden bir anlayış ortaya konulmuştur. 2018 programı, edebiyat eğitimi yakın dönemden alınan örneklerle başlatmayı esas almaktadır. Bu çerçevede edebiyat dersiyile ilk defa karşılaşan öğrenciler, öncelikle daha kolay anlayabilecekleri yakın dönem metinleri üzerinden metin türlerinin ve edebiyat eserlerinin temel özelliklerini, edebiyatın teorik çerçevesini kavrayacaklar; sonraki yıllarda ise metin türlerinin farklı dönemlerdeki kronolojik gelişimini takip edebileceklerdir.

Buna bağlı olarak edebî ürünler vasıtasıyla öğrencilerin okuma, yazma ve sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesi temel amaç olarak belirlenmiştir. Programdaki okuma çalışmalarında metinleri anlamak ve değerlendirmek esastır. “Tür ve beceri merkezli eğitimin esas alındığı bu programda, edebiyat ve dil anlatım çalışmalarının bir arada yürütülmesiyle okuma, yazma, dinleme ve konuşma çalışmaları arasındaki ilişkiler bütünlüklü bir yapıya dönüşmektedir. Programda her üniteye ders işleme sürecinin aşamaları “Okuma Çalışmaları”, “Yazma Çalışmaları” ve “Sözlü İletişim Çalışmaları” başlıkları altında planlanmıştır.” (Yekrek, 2016).

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programının esas aldığı yaklaşımları şu şekilde de ifade etmek mümkündür:

Öğrenme öğretme süreci öğrenci için anlamlı ve bütünleştirici olmalıdır.

Öğrenme öğretme süreci değer odaklı olmalıdır.

Öğrenme öğretme süreci motive edici olmalıdır.

Farklı öğretim yaklaşımları ve stratejileri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır.

Öğrenme öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri aktif şekilde kullanılmalıdır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında “Öğretim Programlarının Perspektifi” başlığında ele alınan değerlerimiz ve yetkinlikler şu şekilde açıklanmıştır:

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevî kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu

mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir. (MEB, 2018, 5-6)

Değerlerimiz

Bir ülkenin eğitim sistemi, gelecek nesillerin yetişmesi ve kültürel birlikteliğin devamı bakımından çok önemli bir işleve sahiptir. Bireylerin sadece bilişsel bir yolla yetiştirilmesi yeterli olamaz. Türk milli eğitiminin amaçlarına bakıldığında gerek genel gerekse özel amaçlarda değerler eğitime önem verildiği görülmektedir.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında değerlerimiz başlığında şu ifadeler yer verilmektedir: *“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.*

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” (MEB, 2018, s. 5-6).

Öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler ile bunlara ilişkin tutum ve davranışlar Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 4: Öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler ile bunlara ilişkin tutum ve davranışlar

Değerler	Değerlerle İlişkili Tutum ve Davranışlar
<i>Adalet</i>	<i>Adil olma, eşit davranma, paylaşma</i>
<i>Dostluk</i>	<i>Diğerkâmlık, güven duyma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma</i>
<i>Dürüstlük</i>	<i>Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, etik davranma, güvenilir olma, sözünde durma</i>
<i>Öz denetim</i>	<i>Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu alabilme, öz güven sahibi olma</i>
<i>Sabır</i>	<i>Azimli olma, tahammül etme</i>
<i>Saygı</i>	<i>Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma,</i>
<i>Sevgi</i>	<i>Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma</i>
<i>Sorumluluk</i>	<i>Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma</i>
<i>Vatanserverlik</i>	<i>Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme</i>
<i>Yardımseverlik</i>	<i>Cömert olma, fedakâr olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma</i>

Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. “Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir.” (MEB, 2018, s. 6).

TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

Tablo 5: Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Yetkinlikler ve Bu Yetkinliklerle İlgili Bilgi, Beceri ve Tutumlar

Yetkinlikler	Yetkinliklerle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar
Anadilde iletişim	<i>Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma</i>

	<i>ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.</i>
Yabancı dillerde iletişim	<i>Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.</i>
Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler	<i>Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir. Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.</i>
Dijital yetkinlik	<i>İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.</i>
Öğrenmeyi	<i>Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini</i>

öğrenme	<i>kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.</i>
Sosyal vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler	<i>Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.</i>
İnisiyatif alma ve girişimcilik	<i>Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.</i>
Kültürel farkındalık ve ifade	<i>Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.</i>

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı TYÇ Yetkinlik değerlendirmeleri ve bunların kişiye kazandıracağı bilgi beceri ve tutumlar günümüz için önemli ölçütlerdir. 21. yüzyıl insanı bilimsel anlamda kendi yetkinliğini kazanmak için gayret ederken, kültürel değişime açık, sosyal vatandaşlık ilkesini özümsemiş, inisiyatif alarak kendini geliştirmeyi ve bu şekilde topluma katkı sunmayı ilke edinmelidir. Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise anadil eğitiminin yanında yabancı dil eğitiminde kendisini geliştiren ve dünyayı okuyabilen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir.

3.3. Kazanım Sayısı Bakımından Benzerlik ve Farklılık

2011 Dil ve Anlatım Programı:

2011 Dil ve Anlatım Programına bakıldığında konu başlıkları, amaçlar, kazanımlar, etkinlikler ayrı ayrı listeler hâlinde verilmemiştir. Her sınıfta ve her ünite de neyin, niçin ve nasıl öğretileceği, her bölümde öğrencilerin neler kazanacağı belirlenmiştir. Dil bilgisi kurallarını ezberletmekten kaçınılmıştır. Herhangi bir konuda

yazı yazabilmenin küçükten büyüğe, parçadan bütüne ve basitten karmaşığa uzanan bir düzen içinde zamanla kazanılan bir beceri olduğu düşünülmüştür. Liselerde kazandırılmak istenen dil ve anlatım ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar, önce sınıflara bölünmüş; daha sonra sınıflara ayrılan konular birbirini tamamlayan ünitelere ayrılmıştır.

2011 Türk Edebiyatı:

2011 Türk Edebiyatı Programına baktığımızda; metinleri inceleme, çözümleme, değerlendirme ve yorumlamanın nasıl gerçekleşeceğini konu alan dokuzuncu sınıfa ait ünite ve kazanımlardan sonra; başlangıçtan günümüze Türk edebiyatı metinleri, yaşanan medeniyet daireleri, dönemlere hâkim zevk ve anlayış dikkate alınarak üç sınıfa ayrılmıştır. Her sınıfın konuları kendi içinde ünitelere bölünmüştür.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı:

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programına baktığımızda ise 2011 programlarından farklı olarak; Türk Dili ve Edebiyatı Programı kazanımlarını “Okuma”, “Yazma” ve “Sözlü İletişim” olmak üzere üç ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Öğretim programı tür odaklı olduğu için “Okuma” bölümündeki kazanımlar, “Şiir”, “Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler”, “Tiyatro” ve “Bilgilendirici (Öğretici) Metinler” şeklinde sınıflandırılmıştır. Sözlü iletişim kazanımları ise “Konuşma” ve “Dinleme” şeklinde iki ana başlığa ayrılmıştır.

Öğrenme alanların değişmesiyle birlikte kazanımlar da değişmiş ve bunlar sınıf seviyesine göre yeni programda belirtilmiştir.

2011 Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programında Kazanımların Ünitelere Göre Dağılımı ve Sınıflara Göre Kazanım Tablosu:

Tablo 6: Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: İletişim, Dil ve Kültür</i>	10
<i>II. Ünite: Dillerin Sınıflandırılması ve Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri</i>	5
<i>III. Ünite: Ses Bilgisi ve Telaffuz (Söyleyiş)</i>	9
<i>IV. Ünite: Kelime Bilgisi</i>	15
<i>V. Ünite: Cümle Bilgisi</i>	16
<i>VI. Ünite: Paragraf Bilgisi</i>	18
Toplam	73

Tablo 7: Onuncu Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: Sunum-Tartışma-Panel</i>	9
<i>II. Ünite: Anlatım ve Özellikleri</i>	21
<i>III. Ünite: Anlatım Türleri</i>	94
Toplam	124

Tablo 8: On Birinci Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: Metinlerin Sınıflandırılması</i>	2
<i>II. Ünite: Öğretici Metinler</i>	90
<i>III. Ünite: Sözlü Anlatım</i>	21
Toplam	113

Tablo 9: On İkinci Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: Sanat Metinleri</i>	61
<i>II. Ünite: Sözlü Anlatım</i>	60
<i>III. Ünite: Bilimsel Yazılar</i>	14
Toplam	135

2011 Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programında Kazanımların Ünitelere Göre Dağılımı ve Sınıflara Göre Kazanım Tablosu:

Tablo 10: Dokuzuncu Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım
-----------------	----------------

	Sayısı
<i>I. Ünite Güzel Sanatlar ve Edebiyat</i>	36
<i>II. Ünite Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)</i>	39
<i>III. Ünite Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler</i>	36
<i>IV. Ünite Öğretici Metinler</i>	12
Toplam	123

Tablo 11: Onuncu Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I.Ünite: Tarih İçinde Türk Edebiyatı</i>	9
<i>II. Ünite: Destan Dönemi Türk Edebiyatı</i>	30
<i>III. Ünite: İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı</i>	123
Toplam	162

Tablo 12: On Birinci Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: Batı Tesirindeki Türk Edebiyatına Giriş (Yenileşme Dönemi Türk Edebiyatı)</i>	5
<i>II. Ünite: Tanzimat Dönemi Edebiyatı (1860-1896)</i>	48
<i>III. Ünite: Servet-İ Fünûn Edebiyatı (1896-1901) ve Fecr-İ Âti Topluluğu (1909-1912)</i>	64
<i>IV. Ünite: Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)</i>	82
Toplam	199

Tablo 13: On İkinci Sınıf Hedef-Kazanım Tablosu

Üniteler	Kazanım Sayısı
<i>I. Ünite: Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)</i>	6
<i>II. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Öğretici Metinler</i>	8
<i>III. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Coşku Ve Heyecanı Dile Getiren Metinler (Şiir)</i>	108
<i>IV. Ünite: Cumhuriyet Döneminde Olay Çevresinde Oluşan Edebî Metinler</i>	53
Toplam	175

Tablo 14: 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programında Kazanımların Ünitelere Göre Dağılımı ve Sınıflara Göre Kazanım Tablosu:

Sınıflar	Kazanımlar	Kazanım sayıları
9.Sınıflar 10.Sınıflar 11.Sınıflar 12.Sınıflar	<i>A) Okuma (Metni Anlama ve Çözümleme)</i>	
	1.Şiir	13
	2.Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebi Metinler	16
	3. Tiyatro	14
	4. Bilgilendirici (Öğretici) Metinler	15
	B) Yazma	12
	<i>C) Sözlü iletişim</i>	
	1.Konuşma	17
	2. Dinleme	8
	Toplam	95

Programlar karşılaştırıldığında, 2018 programındaki öğrenme alanlarına göre belirlenen kazanım sayısının azaldığı görülmüştür.

Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı Dersi kazanımları “Okuma”, “Yazma” ve “Sözlü İletişim” olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Öğretim programı tür odaklı

olduğu için “Okuma” bölümündeki kazanımlar, “Şiir”, “Öyküleyici (Anlatmaya Bağlı) Edebî Metinler”, “Tiyatro” ve “Bilgilendirici (Öğretici) Metinler” şeklinde sınıflandırılmıştır. Sözlü iletişim kazanımları ise “Konuşma” ve “Dinleme” şeklinde iki ana başlığa ayrılmıştır.

3.4. Ünite Adları ve Sayıları Bakımından Benzerlik ve Farklılık

Bir dersin öğrenme ve öğretme etkinliklerinin belirlenen ders saatleri içerisinde ardışık olarak işlenecek şekilde sıra ve düzene konması amacıyla hazırlanan plana ünite denir. Türk Dili ve Edebiyatı Programının hem 2011 hem de 2018 Öğretim Programlarındaki ünite sayıları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 15: 2011 (Eski Program) Ünite Sayıları:

<i>Dil ve Anlatım Dersleri Ünite Sayısı</i>	
<i>Sınıflar</i>	<i>Ünite Sayısı</i>
<i>9.sınıflar</i>	6
<i>10.sınıflar</i>	3
<i>11.sınıflar</i>	3
<i>12.sınıflar</i>	3
<i>Toplam</i>	15
<i>Türk Dili ve Edebiyatı</i>	
<i>9.sınıflar</i>	4
<i>10.sınıflar</i>	3
<i>11.sınıflar</i>	4
<i>12.sınıflar</i>	4
<i>Toplam</i>	15

Tablo 16: 2018 (Yeni Program) Ünite Sayıları

<i>Türk Dili ve Edebiyatı</i>

Sınıflar	Ünite Adları	Ünite Sayısı
9.sınıflar	1.Giriş, 2. Hikâye, 3. Şiir, 4. Masal/Fabl, 5. Roman, 6. Tiyatro, 7. Biyografi/Otobiyografi, 8. Mektup/E-posta, 9. Günlük/Blog	9
10.sınıflar	1. Giriş, 2.Hikâye, 3.Şiir, 4. Destan/Efsane, 5. Roman, 6.Tiyatro, 7.Anı (Hatıra), 8 Haber Metni, 9. Gezi Yazısı	9
11.sınıflar	1. Giriş 2. Hikâye, 3. Şiir, 4. Makale, 5. Sohbet ve Fıkra, 6. Roman, 7. Tiyatro, 8. Eleştiri, 9. Mülakat	9
12.sınıflar	1. Giriş 2. Hikâye 3. Şiir 4. Roman, 5. Tiyatro 6. Deneme 7. Söylev (Nutuk)	7
Toplam		34

2018 Programında her sınıfın başında, o sınıfta işlenecek konular / dönemlerle bağlantılı ve öğrenci düzeyiyle uyumlu olarak “Giriş” ünitesi yer almıştır. Her sınıfın ikinci dönemi ise “Roman” ünitesiyle başlamaktadır. Sınıflara göre üniteler şöyledir:

Hikâye, şiir, roman ve tiyatro ünitelerinde konular/metinler daha önceki programlara benzer şekilde 9. sınıfta yakın dönemler ve tür bilgisi; 10, 11 ve 12. sınıf düzeyinde ise tarihi süreçler/edebi dönemler göz önünde tutularak düzenlenmiştir.

2018 programında ünite sayısının arttığı görülmüştür. Bunda programa yeni eklenen konuların sayısı etkili olmuştur. Buna rağmen ders saatinde herhangi bir artış olmamıştır.

Dil bilgisi/dil konuları ise sınıflara göre şöyle belirlenmiştir:

9. Sınıf: Standart dil, ağız, şive, lehçe, argo, jargon; isim, sıfat, edat, bağlaç, ünlem, zamir, zarf ve fiil ile ilgili uygulamalar

10. Sınıf: Fiilimsiler, tamlamalar, cümle çeşitleri ile ilgili uygulamalar

11. Sınıf: Cümle öğeleri ve anlatım bozuklukları ile ilgili uygulamalar

12. Sınıf: Kelimedede anlam ve paragrafta anlam ile ilgili çalışmalar.

İmla ve noktalama çalışmaları her sınıf ve her ünite düzeyinde yer almıştır.

3.5. Araç Gereçler ve Kaynaklar Bakımından Benzerlik ve Farklılık

2011 Dil ve Anlatım Programı için hazırlanacak olan kitabın özellikleri ve metin seçimi için “Ders Kitaplarının Hazırlanması ve Metin Seçimi” bir başlık altında ifade edilmiştir. Ünitelerin ve kazanımların farklılığı her sınıf için ayrı kitapların hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Buna göre:

Ders kitaplarının hazırlanmasında aşağıdaki esaslara uyulmalıdır.

Dokuzuncu sınıf

1. İletişim-dil-kültür ilişkisi konusunda programda belirtilen amaçların ve kazanımların gerçekleştirilmesine imkân sağlayan kısa metin parçaları seçilmelidir.

2. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yeri ve Türkiye Türkçesinin tarihî gelişimini işleyen metinler, kısa ve nitelikli metinler olmalı; ders kitabında konuyla ilgili şemalara ve bu şemaların açıklamalarına yer verilmelidir.

3. “Ses Bilgisi-Telaffuz” adlı üniteye diksiyon kitaplarından yararlanılarak Türkçenin ses zenginliği yazılı olarak ortaya konulmalı; ders kitabında da Türkçeyi güzel kullanan insanların konuşma metinlerine yer verilmeli, bu metinlerin ses bandından da dinletilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Ayrıca dili kullanmadaki tercihleri bakımından farklı yazarlardan seçilen kısa metin parçalarına yer verilmelidir.

4. “Kelime Bilgisi”, “Cümle Bilgisi” ünitelerinde dili kullanmadaki tercihleri birbirinden farklı olan çağdaş yazarlardan kısa metin parçaları seçilerek, programda belirtilen amaç ve kazanımların gerçekleştirilmesine imkân hazırlanmalıdır.

5. “Paragraf Bilgisi” ünitesinde her amaç için farklı metin parçası seçilmelidir.

6. Paragrafların dil anlayışı bakımından farklı yazarların eserlerinden seçilmesine özen gösterilmelidir.

Onuncu sınıf

1. İlk üniteye sözlü anlatımı örnekleyen kısa metin parçalarına yer verilmelidir.

2. İkinci üniteye her amaç için metin veya metin parçası seçilmelidir. Seçilen metinlerin, anlatımın nasıl oluştuğu, anlatıcının tavrının anlatımın oluşumunu nasıl etkilediği ve anlatıma nasıl hazırlık yapıldığını sezdirecek nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Seçilen metinlerin anlatım türlerinin özelliklerinin belirlenmesine imkân hazırlayacak nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

3. Onuncu sınıfın üçüncü ünitesinde öğrencilerin üniteye belirlenen amaçlara ulaşmasını sağlayacak metin veya metin parçaları seçilmelidir. Bu metin veya metin parçalarının çağdaş Türk veya dünya yazarlarından seçilmesine de özen gösterilmelidir.

On Birinci Sınıf

1. İlk üniteye seçilen metinler ve metin parçaları, metinlerin sınıflandırılmasına hizmet edecek nitelikte olmalıdır. Bu parçaların metin içindeki yerini belirtmek için gerekirse alındıkları metnin özeti verilmelidir.

2. Giriş ünitesini izleyen diğer ünitelerde ünite adı, seçilecek metin türünü de belirlemektedir. Bu üniteye seçilecek metin parçalarının veya metinlerin incelenmesi, değerlendirilmesi ve örnek gösterilmesi söz konusudur. Bunun için seçilecek metin, ait olduğu türün en iyi örneklerinden biri olmalı ve Cumhuriyet dönemi yazarlarının eserleri arasından seçilmelidir.

3. Dili kullanmada farklı tercih ve eğilimleri yansıtacak ve temsil edecek metinlere her üniteye değilse de birbirini izleyen ünitelerde yer verilmelidir.

4. Metinler, dil ve anlatımla ilgili daha önceki sınıflarda öğretilen ve kazandırılan hususları pekiştirici nitelikte olmalıdır.

On ikinci sınıf

1. Sözlü anlatım ünitesinde kültür, teknik, insan hakları, gelişme gibi alanlarda yapılan toplantılarda sunulmuş güncel metinlerin alınması yararlı olacaktır.

2. Sanat metinlerinin seçiminde, kendi türleri ve dönemlerinin zevk ve anlayışlarını en iyi temsil eden metinlerin belirlenmesine özellikle dikkat edilmelidir.

3. Edebî metinlerin seçiminde sanat değeri ön plana alınmalı, metinlerde öğrenciyi olumsuz yönde etkileyecek ifadeler yer verilmemelidir. Metinden çıkarılan ifadelerin yeri de üç nokta (...) işareti ile belirtilmelidir.

4. Metinler, üzerinde durulan edebî türün özelliklerini ve dönemin anlayışını yansıtmalıdır.

5. Seçilen metinlerin sarmal yapıyı yansıtıcı olmasına dikkat edilmelidir. Bu nedenle her üniteye daha önceki ünite ve sınıflarda kazandırılan bilgi, beceri ve alışkanlıkları denetleyici farklı metinlere yer verilmelidir.

6. "Bilimsel Yazılar" ünitesinde, seçilen metinlerin nitelikli olmasına dikkat edilmelidir. Üniteye belirtilen ölçülere uygun olmak kaydıyla, kitaba farklı alanlarda yazılmış metinler alınabilir.

Metin Seçimi

Ders kitabı yazarları öğretim programındaki ünitelerde sıralanan kazanım, önerilen etkinlik ve verilen açıklamaları dikkate alarak aşağıdaki hususları da göz önünde bulundurmak suretiyle metin seçmelidir:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. Metinlerde Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı ifadeler yer almamalıdır.

3. Metinlerin millî kültürümüze, ahlâk anlayışımıza, yasalarımıza, geleneklerimize, örf ve âdetlerimize, milletimizin bölünmez bütünlüğüne uygun olmasına özen gösterilmelidir.

4. Siyasi kutuplaşmalara yol açacak bölücü ve ideolojik metinlere yer verilmemelidir.

5. Metinler, dersin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.

6. Seçilecek metinler sınıf ve yaş seviyesine uygun olmalıdır.

7. Seçilen metinler öğrencileri iyiye, güzele, doğruya yöneltmeli; iyi alışkanlıklar kazandırmalıdır.

8. Metin seçiminde dönemin edebî zevkini temsil etme ve edebî değer taşıması gibi hususlar ön plânda tutulmalıdır.

9. Aynı dönemi temsil eden şair ve yazarlardan alınan metinler, dönemin özelliklerini birlikte yansıtacak nitelikte olmalıdır.

10. Seçilen metinler, dil özellikleri bakımından döneminin ve türünün özelliklerini yansıtmalıdır.

11. Dünya edebiyatından seçilen metinler, aslına uygun çevirilerden alınmalıdır.

12. Metin seçiminde öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirme, hayal dünyalarını zenginleştirme, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarma gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

13. Sanat metinlerinin sanat değerleriyle, öğretici metinlerin de öğreticilik işlevleriyle dönemlerini en iyi temsil eden eserler arasından seçilmesine özen gösterilmelidir.

14. Metinler, ele alınacak konuya uygun uzunlukta olmalıdır.

15. Metinlerde çeşitliliği sağlamak ve öğrencilerin farklı metinlerle karşılaştırmak amacıyla aynı sınıfta aynı sanatçıdan zorunluluk olmadıkça ikinci bir metin seçilmemelidir.

Ders Kitaplarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Diğer Hususlar

1. Ders kitaplarında ders işlenişi “hazırlık, inceleme/uygulama, anlama–yorumlama, değerlendirme” süreçlerinden oluşur.

2. Hazırlık bölümünde konuyu aydınlatıcı kısa ve açık açıklamalara yer verilmeli, kullanılacak terimler kısaca tanıtılmalıdır. Ayrıca konuyla ilgili öğrencilerin ufaklarını açacak, dikkat çekici ve güncel olanla ilişki kuracak tarzda etkinlikler düzenlenmelidir.

3. “İnceleme/Uygulama” bölümünde kazanımları gerçekleştirmek üzere seçilen metin ve metin parçaları ünitedeki kazanımlar doğrultusunda incelenir. Dil ve anlatım dersi beceri kazandırmayı amaçladığı için bu süreçte sözlü ve yazılı uygulama etkinlikleri düzenlenir.

4. Anlama ve yorumlama sürecinde; incelenen metinlerden elde edilen sonuçların öğrenciler tarafından yazılı ve sözlü olarak ifade edilmesine imkân sağlanmalıdır. Bu amaçla bu bölümde özgün etkinlik ve sorular düzenlenmelidir.

5. Değerlendirme bölümünde, önceki süreçlerde verilen kazanımların ne ölçüde öğrenildiğine yönelik çalışmalar yapılır. Bu bölümde farklı soru çeşitleriyle değerlendirmeye imkân tanınmalıdır.

6. Programda yer alan kazanımlar metin ve metin parçalarından hareketle verilmelidir. Her kazanım için ayrı bir metin/metin parçası kullanılmasına gerek yoktur. Aynı metin parçasından hareketle birden fazla kazanım verilebilir.

7. Ders kitabında yer alacak yer alacak metin veya metin parçaları kendi içinde yapı ve anlam bütünlüğü taşımalıdır.

8. Seçilen metinlerde eğitime öğretim faaliyetlerinin amaçlarına uygun olmayan ifadeler üç noktayla (...) gösterilmek kaydıyla çıkarılmalıdır. (MEB, 2011a, s 9-11)

2011 Türk Edebiyatı Programı için hazırlanacak olan kitabın özellikleri ve metin seçimi için "Ders Kitaplarının Hazırlanması ve Metin Seçimi" Dil ve Anlatım Programında olduğu gibi bir başlık altında ifade edilmiştir. Ünitelerin ve kazanımların farklılığı her sınıf için ayrı kitapların hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Buna göre:

Edebiyat derslerinde en önemli araç edebî metinlerdir. Edebiyatla ilgili zevk, anlayış ve becerilerin okul veya okul dışı araştırma etkinliklerinin edebî metinlerden hareketle düzenleneceği bilinmektedir.

Ders kitapları da programda belirtildiği gibi ünitelerden oluşacaktır. Bu üniteler mahiyetleri bakımından iki gruba ayrılmaktadır. Birinci grupta, dokuzuncu sınıfta edebî metinlerin inceleme yöntemlerini kazandırmayı amaçlayan üniteler ile on, on bir ve on ikinci sınıflardaki edebî dönemlerin oluşumu ve zihniyetiyle ilgili hususları ele alan üniteler yer almaktadır. İkinci grubu ise, belli bir dönemde ortaya konulmuş metinleri incelemeye, çözümlenmeye ve yorumlamaya hizmet eden üniteler oluşturmaktadır.

Ders kitaplarına metin seçiminde bugüne kadar yazarlar esas alınmış ve onların adları programda belirtilmiştir; oysa bu program, metni esas almaktadır. Ancak ders kitabı yazarlarına ve öğretmenlere kolaylık sağlamak düşüncesiyle bazı ünitelerdeki etkinlikler arasında kimi isimlerden söz edilmektedir. Ünitelerdeki kazanımlar dil bilim, anlam bilim, üslûp incelemesi, yorum bilim gibi çalışma alanlarıyla ilgili veriler göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Bu program yapı, tema, dil ve anlatım, anlam, yorum kelimelerinde ifade edilen hususlar ile metinlerarasılık, metin-yazar ve metin-dönem ilişkileri göz önünde tutularak düzenlenmiştir. Kitap yazarının, gerek metinlerin seçiminde gerekse inceleme, çözümlenme ve yorumlamaya ayrılan kısımları düzenlemede bu hususlara dikkat etmesi gerekmektedir.

Metin Seçimi

Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nda yapılan değişikliklerden kaynaklanan hususları belirttikten sonra seçilecek metinlerde aranacak özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı ifadelere yer verilmemelidir.
3. Seçilecek metinlerin; edebî metinlerin özellikleri, anlatım biçimi ve yapısı gözden uzak tutulmadan millî kültürümüze, ahlâk anlayışımıza, yasalarımıza, geleneklerimize, örf ve âdetlerimize, milletimizin bölünmez bütünlüğüne uygun olmasına özen gösterilmelidir.
4. Siyasi kutuplaşmalara yol açacak bölücü ve ideolojik ifadelere yer verilmemelidir.
5. Seçilecek metinler sınıf ve yaş seviyesine uygun olmalıdır.
6. Seçilen metinler öğrencileri iyiye, güzele, doğruya yöneltmeli; iyi alışkanlıklar kazandırmalıdır.
7. Metinler dil, anlatım ve içerik açısından dönemini en iyi temsil eden örneklerden seçilmelidir.

8. Metinler, yazıldığı dönem ve akımların belirgin özelliklerini yansıtmalıdır.
9. Seçilen metinler ünitelerde belirtilen kazanımları gerçekleştirmeye uygun olmalıdır.
10. Türk dilinin tarihî gelişiminin daha iyi anlaşılması için Destan Dönemi (İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatından), İslâm Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatından seçilen metinlerin bir bölümü asıllarına uygun dil ve söyleyişle verilmelidir. Ancak işleniş günümüz Türkçesine çevrilmiş metinler üzerinde yapılmalıdır.
11. İslâm Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatına ait metinler dil bakımından, daha sade olanlar arasından seçilmelidir.
12. Dünya edebiyatından seçilen metinler, iyi çevrilmiş eserlerden alınmalıdır.
13. Karşılaştırmalı metin çalışmaları için seçilen eserler, temsil ettiği edebiyatın seçkin örneklerinden olmalıdır.
14. Metin seçiminde öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirme, hayal dünyalarını zenginleştirme, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarma gibi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır.
15. Metinler öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.
16. Sanat metinlerinin sanat değerleriyle; öğretici metinlerin de öğreticilik işlevleriyle dönemlerini en iyi temsil eden eserler arasından seçilmesine özen gösterilmelidir.
17. Metinlerde çeşitliliği sağlamak ve öğrencilerin daha farklı metinlerle karşılaşmasına imkân tanımak amacıyla aynı sınıfta aynı sanatçıdan zorunluluk olmadıkça bir metin seçilmelidir.
18. Herhangi bir sanatçıya ait eserin orijinaline bağlı kalınmalı. Şiirlerin, öykülerin ya da diğer türlerin üzerinde dil ve anlatım açısından yapılacak değişiklikler eserin yazarına saygısızlık sayılacağından değişiklikler imla, noktalama ve günümüz Türkçesine çeviri ile sınırlı olmalıdır. Günümüz Türkçesine çevrilerde de bağlam dikkate alınarak son derece dikkate alınmalıdır. Ders kitabı yazarı, beğenmediği ya da öğrencinin pedagojik gelişimine aykırı bulduğu bölümleri çıkarmalı ama değiştirmemelidir.
19. Henüz yazar hüviyeti kazanmamış ama çeşitli dergi ve gazetelerde ya da internette yazan kişilerin yazıları Türkçenin edebî zevk ve güzelliğini öğrencilerimize kazandıramayacağından bu kişilerin yazıları ders kitaplarında yer almamalıdır.
20. Anlatım bozukluklarının çok fazla yer aldığı; anlatımında açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık ilkelerini taşımayan metinler ders kitaplarında yer almamalıdır.
21. Toplumu mal olmuş, kalıplaşmış, sözlü gelenekte yayılmış eserler; destan, efsane, halk hikâyesi, masal, türkü... gibi eserler orijinaline bağlı kalınarak verilmelidir.

Ders Kitaplarının Hazırlanmasında Dikkat Edilecek Diğer Hususlar

1. Ders kitaplarında ders işleniş süreci “hazırlık, çözümlenme/inceleme, anlama–yorumlama, değerlendirme” bölümlerinden oluşur.

2. Hazırlık bölümünde konuyu aydınlatıcı kısa ve açık açıklamalara yer verilmeli, kullanılacak terimler kısaca tanıtilmelidir. Ayrıca konuyla ilgili öğrencilerin ufaklarını açacak, dikkat çekici ve güncel olanla ilişki kuracak tarzda etkinlikler düzenlenmelidir.

3. Çözümlenme bölümünde şiir metinleri; zihniyet, yapı, tema, dil ve anlatım, ahenk, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve şair sırasıyla; olay çevresinde oluşan edebî metinler; zihniyet, yapı (olay örgüsü, kişiler, zaman, mekân), tema, dil ve anlatım, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve yazar sırasıyla; öğretici metinler; zihniyet, yapı, ana düşünce, dil ve anlatım, metin ve gelenek, anlam ve yorum, metin ve yazar sırasıyla çözümlenmelidir.

4. Anlama ve yorumlama sürecinde; incelenen ve çözümlenen metinlerden elde edilen sonuçların öğrenciler tarafından ifade edilmesine ve güncelleştirilmesine imkân sağlanmalıdır. Bu amaçla bu bölümde özgün etkinlik ve sorular düzenlenmelidir.

5. Değerlendirme bölümünde, önceki süreçlerde verilen kazanımların ne ölçüde öğrenildiğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu bölümde farklı soru çeşitleriyle değerlendirmeye imkân tanınmalıdır.

6. Programda yer alan kazanımlar metin ve metin parçalarından hareketle verilmelidir. Her kazanım için ayrı bir metin/metin parçası kullanılmasına gerek yoktur. Aynı metin parçasından hareketle birden fazla kazanım verilebilir.

7. Ders kitabında yer alacak; destan, roman, mesnevi, uzun halk hikâyesi gibi uzun metinlerden seçilen parçalar kendi içinde yapı ve anlam bütünlüğü taşımalıdır. Bu tür uzun metinlerde bütünlüğün kavranması için metin parçasının önüne tam metnin kısa bir özeti konulmalıdır.

8. Seçilen metinlerde eğitim öğretim faaliyetlerinin amaçlarına uygun olmayan ifadeler üç noktayla (...) gösterilmek kaydıyla çıkarılmalıdır. (MEB, 2011b, s 12-15).

2018 Türk Dili ve Edebiyatı dersi için hazırlanacak olan kitabın özellikleri ve metin seçimi için “Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığında ifade edilmiştir. Buna göre:

Öğretim materyali/ders kitabı öğretim programında ifade edilen kazanımların tümünü karşılayacak şekilde tasarlanmalıdır.

- Kitaplardaki metinleri anlamak, çözümlenmek ve eleştirel bakışla değerlendirebilmek için öğrenciler metin türü, yazarlar, şairler, edebî dönemler, akımlar, kavramlar vb. hakkında bazı temel bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bilgiler metnin işlenişini destekleyecek şekilde ders kitaplarında doğrudan verilmelidir.

- Ders kitaplarında yazma çalışmaları için ünitelerde verilen etkinlik ve açıklamalar doğrultusunda tür ve tekniklere yönelik bilgiler ve örnekler verilir, daha sonra yazma çalışmalarının nasıl yürütüleceği açıklanır. Öğrencilerin kendi yazılarını kitap üzerine değil, defterlerine veya bağımsız kâğıtlara yazmaları istenir.

- Sözlü iletişim kazanımları, dinleme ve konuşma çalışmaları içerisinde birbirini tamamlayacak şekilde uygulanır. Bu çalışmalar için ünitelerde verilen etkinlik ve açıklamalara bağlı olarak ders kitabında gerekli bilgiler ve açıklamalar örneklerle gösterilir.

- Her kitabın sonunda kitap içerisinde geçen edebiyat terimlerinden oluşan bir sözlük yer almalıdır.

- Ders kitabına seçilen metinler, temaya uygun görsel unsurlarla desteklenmelidir. Ancak bu durum her metin için zorunlu değildir.

- Metinde öğrencilerin bilemeyeceği kelimelerin anlamları metinden sonra verilmelidir.

- Her ünitenin sonunda, o üniteye kazandırılması amaçlanan bilgi ve becerileri değerlendirmeye yönelik olarak "Ünite Değerlendirme Çalışmaları"na yer verilir. Sorular üniteye işlenen konuları kapsar nitelikte olmalıdır.

- Metin türleri, nazım şekilleri ve türleriyle ilgili açıklamalara (yapısal özelliklere ve içeriğe) o türün ilk işleneceği yerde yer verilir.

- Kitaba tamamı veya bir kısmı alınan eserlerin yazarı ve alındığı kaynak, metnin altında belirtmeli, yararlanılan kaynakların listesi kitabın sonunda verilmelidir. Metinler öncelikli olarak birincil kaynaklardan alınmalı, yazım ve noktalama açısından alıntı metinlerin aslına sadık kalınmalıdır.

- Seçilen metinlerdeki dizgiden kaynaklı yazım ve noktalama hataları düzeltilmelidir. Seçilen metinlerdeki standart dışı kullanımların, yazarın tercihi veya döneme özgü olduğu hususu belirtilmelidir.

- **Ders kitabı/öğretim materyalinde "ders işleniş süreci" aşağıda belirtilen aşamalara göre yapılandırılır:**

- 1. Hazırlık:** Bu aşamada, işlenecek metne dikkat çekmek ve okuma çalışmalarıyla ulaşılabilecek bilgi ve becerilere yönelik olarak öğrencilerde bir beklenti ve merak oluşturmak amacıyla kısa bir çalışma planlanır ve uygulanır.

- 2. Metin:** "Ünite, Süre ve İçerikleri" başlıklı tabloda verilen esaslara göre seçilen metinlere yer verilir.

- 3. Metinde Geçen Bazı Kelime ve Kelime Grupları:** Metinde öğrencilerin cümlelerin bağlamından hareketle tahmin edemeyeceği kelimeler metinden sonra verilir. Ancak bu amaca yönelik tasarlanan etkinlikte kullanılan kelimeler sözlükte yer almaz.

- 4. Metin ve Türle İlgili Açıklamalar:** Bu bölümde metin ve metnin türü ile ilgili temel bilgiler metne atıflar yapılarak açıklanır.

- 5. Metni Anlama ve Çözümleme:** Bu bölümde kazanımlar çerçevesinde metne yönelik soru ve etkinliklere yer verilir. Bu bölümde gerektiğinde kısa, açıklayıcı bilgilere yer verilebilir.

- 6. Yazarın/Şairin Biyografisi:** Metin yazarının kısa biyografisi ve önemli eserlerine yer verilir. Çeviri metinlerde çevirmenin biyografisine yer verilmez.

7. Dil Bilgisi: "Ünite Süre ve İçerikleri" başlıklı tabloda belirtilen dil bilgisi konuları işlenen metin veya metnin uygun bölümü/bölemleri üzerinde gösterilir, konu anlatımına girilmez.

8. Yazma: Yazma çalışmaları "Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma" ve "Uygulama" şeklinde iki aşamada gerçekleştirilir. Yazma çalışmalarında her kazanım için ayrı etkinliklerin yapılması yerine, ünitelerde verilen açıklamalar doğrultusunda her öğrencinin metin üretmesine yönelik çalışmalar yapılır. Yazma çalışmaları her metinden sonra yapılmaz, her üniteye bir kez yapılır. Bu çalışmalar "Ünite Süre ve İçerikleri" başlıklı tabloda belirtilen hususlara dikkat edilerek gerçekleştirilir. Üniteye ele alınan türle ilgili yazma çalışmalarının dışında, incelenen metinlerden edinilen düşünce ve izlenimleri konu alan farklı türlerde yazma çalışmaları yaptırılabilir.

9. Sözlü İletişim: Sözlü iletişim çalışmaları "Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma" ve "Uygulama" şeklinde iki aşamada gerçekleştirilir. Sözlü iletişim çalışmaları her metinden sonra yapılmaz, "Ünite Süre ve İçerikleri" başlıklı tabloda belirtilen yerlerde yapılır.

10. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları: Her ünitenin sonunda o üniteye kazandırılması amaçlanan bilgi ve becerileri değerlendirmeye yönelik olarak "Ünite Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları"na yer verilir. Sorular üniteye işlenen konuları kapsar nitelikte olmalıdır.

Ders Kitabına Alınacak Metinlerin Nitelikleri

Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarına alınacak metinlerin aşağıdaki nitelikleri taşıması gerekir:

- Metinler, "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri"ne uygun olmalıdır.
- Metinlerde Türk milletinin bölünmez bütünlüğüne; millî, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerine aykırı unsurlar yer almamalıdır.
- Metinlerde ayrıştırıcı, bölücü, siyasi ve ideolojik ifadeler yer verilmemelidir.
- Metinler, dersin amaç ve kazanımlarını gerçekleştirecek özelliklere sahip olmalıdır.
- Metinler, öğrencilerin sınıf düzeylerine ve yaş seviyelerine uygun olmalıdır.
- Metinler, öğrencilerin ruh dünyalarını olumsuz yönde etkileyecek nitelikte olmamalıdır.
- Metinler dil, anlatım ve içerik açısından yazıldığı dönem ve anlayışın karakteristik özelliklerini yansıtan seçkin eserlerden alınmalıdır.
- Dünya edebiyatından seçilen metinler nitelikli çevirilerden alınmalıdır.
- Seçilen metinler, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirecek; bilgi, beceri, dil ve estetik zevk düzeylerini geliştirecek nitelikte olmalıdır.
- Bir sınıfa ait ders kitabında kullanılan bir metin, aynı yayınevinin başka bir sınıfa ait kitabında kullanılmamalıdır.

• Bir sınıfta aynı sanatçıdan, farklı türlerde olmak koşuluyla, en fazla iki metin alınabilir.

• "Giriş" ünitesinde belirtilen metinlerin yanı sıra gazete haberi, dilekçe, tutanak ve öz geçmiş gibi türlerde özgün metinlerin yanı sıra ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu durumlar dışında ders kitabı yazarları tarafından yazılan metinlere yer verilmez.

• Türkçenin tarihî değişim ve gelişimini öğrencilerin daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla İslamiyet öncesi Türk edebiyatından seçilen metinlerin bir kısmı hem asıllarına uygun dil ve söyleyişle hem de günümüz Türkçesiyle verilmelidir.

• Divan edebiyatından seçilen metinler, dil yönüyle daha sade olan örneklerden tercih edilmelidir. Metnin günümüz Türkçesine çevrilmiş şekli verilmemelidir. Ayrıca şiirin yazıldığı aruz ölçüsünün kalıpları metnin altına yazılmalıdır.

• Metnin tamamının alınamayacağı durumlarda, alınmayan kısımların özeti verilmelidir. Metinden cümle veya paragraf düzeyinde yapılan çıkarmalar yay ayrıca içinde üç nokta işareti ile gösterilir.

• Kitaba alınan metinlerin uzunluğu konusunda öğretim programındaki ders işleme süreci ve ünitelerde planlanan ders saati dikkate alınmalıdır.

• Metinler seçilirken veya oluşturulurken öğrencilere aktarılması hedeflenen değerlere göre metin belirlenmesi beklenmemektedir. Programda belirtilen değerlerin tamamı için öğrencilerde farkındalık oluşturmaya yönelik soru ve çalışmalara en az bir defa yer verilir.

• Türk dünyası edebiyatlarından örnek metinlere yer verilmelidir. (MEB, 2018, s. 14-17)

2011 programları ile 2018 programındaki ders kitabının hazırlanması ve metinlerin seçimi konusunda büyük bir farklılığın olmadığını söyleyebiliriz. Fakat 2018 programında dikkat çeken önemli bir özelliğin dil bilgisi konularının anlatılmaması olduğunu ifade etmek gerekir. "Ünite Süre ve İçerikleri" başlıklı tabloda belirtilen dil bilgisi konuları işlenen metin veya metnin uygun bölümü/bölmeleri üzerinde gösterilir, konu anlatımına girilmez.

Programların ortak yönlerinden birisinin "hazırlık, çözümlenme/inceleme, anlama-yorumlama, değerlendirme" bölümlerinden oluşması ve buna ek olarak 2018 programına "yazma" ve "sözlü iletişim" bölümlerinin de dâhil edilmesidir.

2011 öğretim programında olmadığı halde 2018 öğretim programında yer alan Türk Dili ve Edebiyatı dersi kitap forma sayıları ve kitap ebadı ayrı bir başlık altında tablo halinde şöyle gösterilmiştir:

Tablo 17: Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Kitap Forma Sayıları ve Kitap Ebadı

Ders Kitabı	Forma Sayıları *	Kitap Ebadı
9. Sınıf	17	19,5 x 27,5

10. Sınıf	21	19,5 x 27,5
11. Sınıf	20	19,5 x 27,5
12. Sınıf	18	19,5 x 27,5

*Forma sayıları üst sınır olarak yazılmış olup daha az da olabilir. (MEB, 2018, s. 17)

3.6. Ölçme ve Değerlendirme Bakımından Benzerlik ve Farklılık

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin önemli bir parçasıdır. Öğrencilerden beklenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi, her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit etme ve düzeltme imkânı verir.

Ölçme ve değerlendirme; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek, gelişimlerini izlemek, güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak, öğrenme güçlüklerini belirlemek, öğretimin ve öğretim materyallerinin etkinliğini belirlemek, gelecekteki öğrenme süreçlerini planlamaya veri sağlamak, öğretim programlarının yeterliliğini belirlemeye yönelik bilgi sağlamak gibi amaçlarla yapılır.

Değerlendirme, ölçmeyle elde edilen verilere ilişkin karar verme işidir. Bu nedenle objektif olmalıdır. Eğitim öğretim sürecini değerlendirmek için öğrencinin, öğrenme ve öğretme sürecinde yaptığı projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalar dikkate alınır.

2011 Öğretim Programlarına baktığımızda her iki ders için değerlendirmeye yönelik ortak başlıkların şöyle sıralandığını görmekteyiz:

- *Okumayı gözlemlene (Anlatmaya bağlı metinleri okuma, öğretici metinleri okuma, şiir okuma)*
- *Yazmayı gözlemlene (Şiir yazma, öğretici metin yazma, sanat metinleri yazma)*
- *Anlamayı gözlemlene (Metni anlama)*
- *Metin inceleme ve yorumlamayı gözlemlene*

2018 Türk Dili ve Edebiyatı programında ölçme ve değerlendirme bölümünde insanların birbirinden farklı olması, algılamaların farklı olması, sosyal çevrelerinin farklı olması vb. durumlardan dolayı ölçme ve değerlendirme sürecinde çeşitlilik ve esneklik ilkesinin gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin "herkese uygun", "herkes için geçerli ve standart olması" insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek

gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.

2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.

3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.

4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.

5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.

6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.

7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır. (MEB, 2018, s. 8)

Tablo 18: Bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde kullanılacak etkinlikler

2011 Öğretim Programları	2018 Öğretim Programı
Sadece öğrenme ürünü değil, öğrencilerin öğrenme süreçleri de değerlendirilir. Bilgi ve becerilerin değerlendirilmesinde, Çoktan Seçmeli Boşluk Doldurma Eşleştirmeli Kısa Cevaplı	Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nın öğrenme alanlarının her birinde Hazırbulunuşluk Süreç Sonuç değerlendirmesi

Açık uçlu sorulardan oluşan testlerin yanında, süreci değerlendirmeye yönelik	kullanılmaktadır
Gözlem Formlar	
Görüşmeler	
Öz Değerlendirme Formları	
Öğrenci Ürün Dosyaları kullanılmaktadır.	

Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin öğrenme sürecinin başlangıcında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi, süreç içinde öğrenme ve gelişiminin izlenmesi ile öğrenme sürecinin sonucunda kazanımların gerçekleşme düzeylerinin belirlenmesi birbirini destekleyen unsurlardır.

2018 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı; ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgileri ezberlemesini değil, beceriye dönüştürmesini, değerlendirmede öğrenme süreçlerinin dikkate alınmasını, not vermenin yanı sıra etkili ve zamanında geri bildirimle ağırlık verilmesini hedeflemektedir.

“Türk Dili ve Edebiyatı Programında, eğitim-öğretim süreçlerinde üç tür ölçme ve değerlendirme yapılır: tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirme.

Tanılayıcı değerlendirme: “Okuma Çalışmaları”nda “Hazırlık”, “Yazma Çalışmaları”nda “Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma” ve “Sözlü İletişim Çalışmaları”nda “Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma” aşamalarında gerçekleştirilir.

Biçimlendirici değerlendirmede: Öğrencilerin öğrendiklerini beceriye dönüştürme düzeyleri belirlenir. Bu değerlendirme, öğretme süreci devam ederken ünite sonlarında yapılır. Süreç içinde yapılan bu değerlendirme, öğrenme düzeyini arttırıcı bir role sahiptir, not verme amaçlı kullanılmaz.

Türk Dili ve Edebiyatı Programında biçimlendirici değerlendirme; “Metni Anlama ve Çözümleme” ve “Eleştirel Okuma” çalışmalarında sorular ve etkinliklerle; “Yazma Sürecini Uygulama” ve “Sözlü İletişim Uygulamaları” aşamasında öğrencilere yönelik geri bildirimler ve değerlendirmelerle gerçekleştirilir.

Düzyer belirleyici değerlendirme: Öğrencilerin dersle ilgili bilgi, beceri, tutum gibi özelliklere ne düzeyde sahip olduğunu ortaya koymak; bir anlamda başarı düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilir. Geleneksel yaklaşım ve performansa dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları olmak üzere iki başlık altında toplanabilir. Geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımı açık uçlu, kısa cevaplı, doğru-yanlış vb. madde türlerinden oluşan araçları kapsamaktadır.

Performansa dayalı ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ise performans değerlendirme, ürün dosyası değerlendirme, öz ve akran değerlendirme vb. ölçme tekniklerini ve bu teknikler kapsamındaki ölçme araçlarını (dereceleme ve puanlama ölçekleri vb.) içermektedir.

Sonuç olarak;

Programda ders işleme süreci; okuma, yazma ve sözlü iletişim başlıkları altında yürütülmektedir. Ölçme ve değerlendirmede bu sürece dikkat edilmiş, her bir beceri alanı için farklı ölçme yöntemleri belirlenmiştir.” (Yekrek, 2016).

4. Sonuç ve Öneriler

4.1. Sonuç

2011 ve 2018 Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programları, benzerlikleri ve farklılıkları bakımından karşılaştırarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda;

1. Her iki programın vizyonu incelendiğinde genel olarak hedeflerin aynı olduğu görülmüştür. Ancak yeni programın vizyonu, farklı olarak, bilgi teknolojilerini bilinçli kullanabilen, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen, bireylerin yetiştirilmesini de hedeflemiştir.

2. Programların esas aldığı yaklaşımlara bakıldığında, 2011 programlarının öğrenci merkezli ve yapılandırmacı bir yaklaşım ile hazırlandığı görülmektedir. 2018 programının ise tür odaklı ve beceri merkezli bir yaklaşımla hazırlandığını ifade etmek mümkündür.

3. Programların içeriği incelendiğinde iki program arasında farklılıklar ve benzerlikler görülmüştür.

- 2011 Dil Anlatım Programı ile Türk Edebiyatı Programı öğretim programları; (1) dinleme, (2) konuşma, (3) okuma, (4) yazma, (5) görsel okuma ve görsel sunudan oluşan beş öğrenme alanı üzerine yapılandırılmışken, 2018 Türk Dili ve Edebiyatı Programı öğretim programında öğrenme alanları (1) sözlü iletişim, (2) okuma, (3) yazma olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir.

- Öğrenme alanların değişmesiyle birlikte kazanımlarda değişmiş ve bunlar sınıf düzeyine göre yeni programda belirtilmiştir.

- Yeni programda dilbilgisi ile ilgili kazanımlar, öğrenme alanları 9. sınıftan 12 sınıfa kadar bir bütün olarak planlanmıştır. Yeni programda dil bilgisi konularının sezdirme ve uygulama yoluyla öğretilmesi amaçlanmıştır.

- Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve karar verme gibi temel beceriler her iki programda da vurgulanmıştır.

- 2018 programında “Değerlerimiz ve Yetkinliklerimiz” başlığı altında kök değerlerimiz ile bunlara bağlı tutum ve davranışlarımız ayrıca ifade edilmiştir. Yetkinliklerimiz ise sekiz başlıkta toplanmış ve buna bağlı olarak bilgi beceri ve tutumlar açıklamalı olarak ifade edilmiştir.

4. Programların amaçları incelendiğinde, iki programın genel olarak amaçları aynı olduğu gözlemlenmiştir. Fakat geliştirilmek istenen beceriler, öğrenme alanına göre farklılık göstermektedir.

5. Programların ölçme ve değerlendirme durumları incelendiğinde,

- Yeni programda ölçme ve değerlendirme, öğrenme alanına göre ve sınıf düzeyine göre hangi becerilerin geliştirilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.

- Her bir öğrenme alanında öğretmenin formel ölçme ve değerlendirme etkinliklerinden daha çok sınıf içi gözleme dayalı bir değerlendirme sürecinin olması gerektiği vurgulanmıştır. (Hazırbulunuşluk, süreç, sonuç.)

4.1. Öneriler

Son birkaç yıl içinde ilk ve ortaöğretim programlarında köklü değişiklikler yapılmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programında yapılan değişiklik de bunlardan biridir. Programda yapılan bu değişikliklerin etkisini belirlemek amacıyla akademik araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı üzerinde akademisyen ve araştırmacıların nitel ve nicel araştırmalar yapmaları yararlı olacaktır. Yapılacak bu araştırmalar, gelecek "Program Geliştirme" çalışmalarına yön verecektir.

KAYNAKLAR

ALTUNKAYA, H. (2010). **Eski ve Yeni II. Kademe Türkçe Programı Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dil Bilgisi Öğretiminin Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya.

DEMİREL, Ö. (1992). **Türkiye'de program geliştirme uygulamaları**. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(7), s. 27-43

DOĞAN, H. (1972). **Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Orta Öğretim Sisteminin Değerlendirilmesi**. İstanbul: Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları

ERDEM, İ. ve Topbaş, S. (2017). Dil ve Anlatım İle Türk Edebiyatı Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerilerine Dair Öğretmen Görüşleri, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi.

ERGİN, M. (2013). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yayın.

GİRGİN, Y. (2011). **Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949, 1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi**. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 2 (1), s. 11-26.

MEB (2011a). **Dil ve Anlatım Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: MEB Yayınları.

MEB (2011b). **Türk Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: MEB Yayınları.

MEB. (2018). **Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı**. Ankara: MEB Yayınları.

MAYRING, P. (2000). **Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş**. (Çevirenler: Adnan Gümüş ve M. Sezai Durgun). Baki Kitapevi: Adana.

MELANLIOĞLU, D. (2008). **Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları**. Education & Science/Eğitim ve Bilim, (s. 64-73).

ÖZDEMİR, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 323-343.

SÖYLEMEZ, Y. (2018). **2018 Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Üst Düzey Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi-Journal of Turkish Researches Institute TAED-63, Eylül, 2018 Erzurum

TDK (2005). **Türkçe Sözlük** (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

YEKREK, E. (2016). **Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar)** Yeni Öğretim Programı Değerlendirme Çalışması

YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.